

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת מטות מסעי

תשפ"ה

(שנה ח', גליון מס' 399)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

השיעור השבועי מתקיים בכל יום שלישי **באמצעות הזום**

לקבלת קישור כניסה:

052-719-1965 / 055-557-0895

זמן תחילת השיעור:

שעון קיץ - 20:30

שעון חורף - 20:00

לקבלת הגיליון השבועי בדוא"ל:

נא שלחו הודעה לכתובת: k.torat.david@gmail.com

תחת הכותרת "גיליון שבועי"

פרשת מטות מסעי - ימי בין המצרים התשפ"ה

"לִנְפֹשׁ חַיָּה - לְרוּחַ מַמְלָלָא"

א. "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה, אֶל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר, זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה. אִישׁ כִּי יִזְכֹּר נֶדֶר לַיהוָה, אוֹ הַשְּׂבַע שְׂבָעָה, לְאַסֹּר אֶסֶר עַל נַפְשׁוֹ, לֹא יִחַל דְּבָרוֹ, כָּכָל הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה", (במדבר, ל', ב' - ג').

ב. בגודל מעלת הדיבור, כתב הגה"ק רבינו חיים ויטאל זיע"א ¹ :

"נמצא, שאותו ההבל שיוצא מפיו בעת הדיבור, הוא מחלק נשמתו,

לכן, נצטוונו, שלא לדבר דברים בטלים, שמפסיד בהם חלק נשמתו.

וכן שמעתי מהחכם ר"ש שורק זללה"ה, על פסוק ², 'לא יחל דברו', כָּכָל הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה' -

שאין לאדם לעשות דבריו חולין, כי ככל היוצא מפיו יעשה, אם טוב אם רע, כן עושה ובורא סניגורים או קטגורים".

ומקורו טהור, מדברי ה"זוהר הקדוש" ³ :

"תא חזי -

ההוא מלה דנפיק מפומיה דבר נש, סלקא ואתער אתערותא לעילא, אי לטב, אי לביש" ⁴.

וכן הוא במקום אחר ⁵ :

¹ בספרו הקדוש "לקוטי תורה", (פרשת "עקב", "קל המצנה").

² במדבר, ל' - ג'.

³ חלק ב', דף מז' ע"ב.

⁴ ותרגום דבריו הקדושים:

בא ראה -

אותו הדיבור שיוצא מפי האדם, עולה ומעורר התעוררות עליונה, אם לטוב אם לרע.

"רבי יוסי ורבי יצחק, הוּוּ אֲזָלִי בְּאוֹרְחָא,
אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי יִצְחָק, כְּתִיב ⁶, 'וְקִרְאתָ לַשֶּׁבֶת עֹנֵג, לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכַבֵּד וְגוֹ',
וְכַבְּדָתוֹ מַעֲשֹׂוֹת דְּרַכֵּידִי, שְׁפִיר,
אָבֵל, 'מִמְצוֹא חִפְצָךְ, וְדַבֵּר דְּבָרִי, מָה הוּא?
וּמֵאִי גְרִיעוּתָא הוּא לְשִׁבְתָּ?
אָמַר לֵיהּ, וְדֹאֵי גְרִיעוּתָא הוּא!
דְּלִית לָךְ מַלְאָה וּמַלְאָה דְּנִפְיָק מִפּוּמִּיָּה דְּבִר נָשׁ, דְּלִית לָהּ קָלָא, וְסִלְקָא לְעִילָא, וְאַתְעָר
מַלְאָה אַחֲרָא.
וּמֵאִי הוּא?
הֵהוּא דְּאֶקְרִי חוּל, מְאִינוּן יוֹמִין דְּחוּל,
וְכַד אַתְעָר חוּל בְּיוֹמָא קַדִּישָׁא, גְרִיעוּתָא הוּא לְעִילָא וְדֹאֵי,
וְקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא, וְכִנְסֵת יִשְׂרָאֵל, שְׁאֲלִי עֲלֵיהּ: מֵאֵן הוּא דְּבָעִי לְאַפְרָשָׁא זְוּגָא
דִּילָן?!
מֵאֵן הוּא דְּבָעִי חוּל הָכָא?!
עֲתִיקָא קַדִּישָׁא לֹא אַתְחִזִּי, וְלֹא שְׁרִיָּא עַל חוּל.
בְּגִין כֵּן, הִרְהוּר מוּתֵר,
מֵאִי טַעְמָא?
בְּגִין דְּהִרְהוּר לֹא עֲבִיד מְדִי, וְלֹא אַתְעֲבִיד מִנִּיהּ קָלָא, וְלֹא סְלִיק.
אָבֵל לְבִתֵּר דְּאַפִּיק מַלְאָה מִפּוּמִּיָּה, הֵהוּא מַלְאָה אַתְעֲבִיד קָלָא, וּבִקְעָא אֲוִירִין וְרִקִּיעִין,
וְסִלְקָא לְעִילָא, וְאַתְעָר מַלְאָה אַחֲרָא.
וְעַל דָּא, 'מִמְצוֹא חִפְצָךְ, וְדַבֵּר דְּבָרִי, כְּתִיב ⁷,

⁵ חלק ג', דף קה' ע"א.

⁶ ישעיה, נח' - יג'.

⁷ ישעיה, נח' - יג'.

ומאן דאפיק מלה קדישא מפומיה, מלה דאורייתא, אתעביד מניה קלא, וסליק לעילא,

ואתערו קדושי מלכא עלאה, ומתעטרן ברישיה,

וכדין אשתכח חדושתא לעילא ותתא ⁸ .

⁸ ותרגום דבריו הקדושים:

רבי יוסי ורבי יצחק, היו הולכים בדרך,

אמר רבי יוסי לרבי יצחק, כתוב (ישעיה, נח' - יג'), 'וקראת לשבת ענג, לקדוש ה' מכבד וגו', וכבדתו מעשות דרכיך, יפה,

אבל, 'ממצוא חפצך, ודבר דבר', מה זה?

ומה חסרון הוא לשבת?

אמר לו, ודאי שזהו חסרון!

שאין לך דבור ודבור שיצא מפיו של אדם, שאין לו קול, ועולה למעלה, ומעורר דבור אחר.

ומה הוא?

אותו שנקרא חל, מאותם ימים של חל,

וכשמתעורר חל ביום קדוש, ודאי זהו חסרון למעלה,

והקדוש ברוך הוא, וכנסת ישראל, שואלים עליו: מי הוא שרוצה להפריד הזוג שלנו?

מי הוא שרוצה חל כאן?!

העתיק הקדוש לא נראה, ולא שורה על חל.

משום כך, הרהור מתר,

מה הטעם?

משום שהרהור לא עושה דבר, ולא נעשה ממנו קול, ולא עולה.

אבל אחר שהוציא דבור מפיו, אותו דבור נעשה קול, ובוקע אורים ורקיעים, ועולה למעלה ומעורר דבר אחר,

ועל כן, כתוב (ישעיה, נח' - יג'), 'ממצוא חפצך, ודבר דבר',

ומי שמוציא דבור קדוש מפיו, דבר תורה, נעשה ממנו קול ועולה למעלה,

ומתעוררות קדשות המלך העליון, ומתעטרות בראשו,

ג. כתב הגה"ק רבינו משה יחיאל אפשטיין זיע"א מאוז'רוב ⁹ . כדלהלן ^{10 11} .
בא וראה, מה שאמרו רבותינו ז"ל ¹² , על מאמר הכתוב ¹³ , "וְשִׁנְתָּם לְבָנֶיךָ,
וְדִבַּרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְכְךָ וּבְקוֹמְךָ":
"בָּם יֵשׁ לְךָ רְשׁוֹת לְדַבֵּר, וְלֹא בְּדַבְרִים אֲחֵרִים".
ופירש רש"י הקדוש:
"בָּם" - בדברי תורה,
'ולא בדברים אחרים' - שיחת הילדים וקלות ראש".
עוד דרשו רבותינו ז"ל ¹⁴ :
"אמר רבא -
השח שיחת חולין, עובר בעשה,
שנאמר ¹⁵ , 'וְדִבַּרְתָּ בָּם', בָּם וְלֹא בְּדַבְרִים אֲחֵרִים.
רב אחא בר יעקב אמר -
עובר בלאו,
שנאמר ¹⁶ , 'כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים, לֹא יוֹכֵל אִישׁ לְדַבְּרֵי'.
ופירש רש"י הקדוש:

וְאֵז נִמְצְאָת שְׁמִחָה לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה.

⁹ בספרו הקדוש "באר משה", (בפרשתן, מאמר "חובת זהירות הדיבור", עמודים תשכא'-תשכג').

¹⁰ דבריו הקדושים, 'יובאו בכאן במעט שינויי לשון, למען ירוצו עיני הקורא בהם.

¹¹ דבריו הקדושים, 'יובאו בכאן בהרחבה, עד אשר נכתוב: "עד כאן דבריו הקדושים".

¹² יומא, יט' ע"ב.

¹³ דברים, ו' - ז'.

¹⁴ יומא, יט' ע"ב.

¹⁵ דברים, ו' - ז'.

¹⁶ קהלת, א' - ח'.

"יֵלֵא יוֹכָל אִישׁ לְדַבֵּר - אֵין לוֹ רְשׁוּת".

והנה, על מאמר הכתוב ¹⁷, "כָּבֵד אָבֶן וְנִטְלַח הַחֹל, וְכַעַס אָוִיל כָּבֵד מְשֻׁנִּיָּהֶם", דרשו רבותינו ז"ל ¹⁸:

"מֵהוּ יִנְטָל הַחֹל?"

אָלָא, הַחֹל שֶׁהַמִּים עוֹמְדִים עָלָיו לְמַעַלָּה, וְהוּא נָתוּן מִלְמָטָה, וְהוּא נוֹשֵׂא אוֹתָם.

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא -

יִקְרָה הֵיא בְּעֵינֵי בְּנֵי אָדָם, וְרוֹאִין כָּאֵלוּ יִגְיעָה הֵיא לְפָנַי, וְאֵינָה יִגְיעָה,

שֶׁנֶּאֱמַר ¹⁹, "לֹא יִיעַף וְלֹא יִיגַע".

בְּמָה אָנִי יִגַּע?

בְּמִי שֶׁהוּא מְכַעֵס לְפָנַי בְּדִבְרֵים בְּטָלִים!

כְּמָה דָּאֵת אָמַר ²⁰, "הוֹגְעָתָם ה' בְּדִבְרֵיכֶם",

הֵנִי, וְכַעַס אָוִיל, כָּבֵד מְשֻׁנִּיָּהֶם".

ונמצא אם כן, שכאשר האדם מדבר דברים בטלים, הרי הוא כביכול מוגיע את

הקדוש ברוך הוא בדבריו,

וממילא, זה הוא ביאור הכתוב ²¹, "כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים, לֹא יוֹכָל אִישׁ לְדַבֵּר",

שכן, אותם הדיבורים, כביכול מייגעים את הבורא ית"ש,

והן הם דבריו של רש"י הקדוש ²², "יֵלֵא יוֹכָל אִישׁ לְדַבֵּר - אֵין לוֹ רְשׁוּת".

והנה, דרשו רבותינו ז"ל ²³:

¹⁷ משלי, כז' - ג'.

¹⁸ שמות רבה, פרשה יג', א'.

¹⁹ ישעיה, מ' - כח'.

²⁰ מלאכי, ג' - יז'.

²¹ קהלת, א' - ח'.

²² כאשר הובאו לעיל, על מאמרו של רב אחא בר יעקב.

”אמר רבי חמא בר חנינא -

קשה גליפת שפתים²⁴, שהוא שקול כנגד ברייתו של עולם,

שבבריאת העולם ומלואו, כתב²⁵, אֱלֹהֵי תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, בְּהִפְרָאֵם,

ובגליפת שפתים, כתב²⁶, בְּיֹרָא נִיב שְׁפָתֵיָם²⁷.

אמר רבי שמואל בר נחמן -

אם מבקש אתה לידע כוחו של דיבור, מה שברא הקדוש ברוך הוא בלשון הזה,

פעמים, שאדם מדבר דבר אחד, והוא הופך את לשונו,

ויש דבר, שהוא פשיט בו עד שיניו²⁸,

ובתיבה אחת, מצינו אחד עשר מאגניות²⁹ משמשים, וְכַעֲלִילוֹתֵיכֶם^{30 31}”.

²³ "פסיקתא רבתי", (פיסקא לג', "אֲנֹכִי אֲנֹכִי").

²⁴ היינו:

"יקר וחשוב יצירת השפתיים".

(על פי ביאורו של הגה"ק רבי חיים פרידלנדר זיע"א, בספרו הקדוש "שפתי חיים" על התורה", בפרשתן - עמוד תקו').

²⁵ בראשית, ב' - ד'.

²⁶ ישעיה, נז' - יט'.

²⁷ היינו:

"נתן לאדם על ידי דיבור, כוח של בריאה".

(על פי ביאורו של הגה"ק רבי חיים פרידלנדר זיע"א, בספרו הקדוש "שפתי חיים" על התורה", בפרשתן - עמוד תקו').

²⁸ היינו:

"יש חמש מוצאות הפה, וכל מילה מורכבת מכמה מוצאות".

(על פי ביאורו של הגה"ק רבי חיים פרידלנדר זיע"א, בספרו הקדוש "שפתי חיים" על התורה", בפרשתן - עמוד תקו').

²⁹ היינו:

וקילורין הם לעיניים, דבריו של השלי"ה הקדוש זיע"א ³² :

"הנה, הנדרים שבא בהם אזהרה 'כָּכָל הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה' ³³, הוא עניין הנפש, שהוא כח השכלי הנמשך מהנשמה.

כי הדיבור החיצון, נמשך מהדיבור הפנימי, שבה יבדל האדם מכל בעל חי, ונקרא מַדְבָּר,

על כן, 'לא יחל דְּבָרוֹ' ³⁴.

וכן כתיב ³⁵, 'וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה', ומתרגמין, 'לְרוּחַ מְמַלְאָ'.
וכבר ידעת, כי האדם נבנה בצורה העליונה, וכל אחד מאבריו הוא ענף אחד מהאילן העליון,
והפה שברא הקדוש ברוך הוא באדם, לא בראו רק לספר שִׁבְחוֹ וְגִדְלוֹ,
והוא כלי מוכן להשתמש בו למלך הכבוד,
זהו שנאמר ³⁶, 'תְּהַלֵּל ה', יִדְבָּר פִּי'.

"תנועות".

(על פי ביאורו של הגה"ק רבי חיים פרידלנדר זיע"א, בספרו הקדוש "שפתי חיים" על התורה", בפרשתן - עמוד תקו').

³⁰ יחזקאל, כ' - מד'.

³¹ היינו:

"בתיבת 'וכעלילותיכם', יש יא' תנועות".

(על פי ביאורו של הגה"ק רבי חיים פרידלנדר זיע"א, בספרו הקדוש "שפתי חיים" על התורה", בפרשתן - עמוד תקו').

³² בפרשתן, ("תורה אור", א').

³³ במדבר, ל' - ג'.

³⁴ במדבר, ל' - ג'.

³⁵ בראשית, ב' - ז'.

³⁶ תהילים, קמה' - כא'.

ולפיכך, 'כָּכָל הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה' ³⁷ יי.

ועד היכן הדברים מגיעים, נראה, ממה שאמרו רבותינו ז"ל במסכת חגיגה ³⁸, על מאמר הכתוב ³⁹, "כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא רוּחַ, וּמַגִּיד לָאָדָם מֶה שֶׁחֹ, עֹשֶׂה שְׁחַר עֵינָהּ וְדֹרֵךְ עַל בְּמַתִּי אֶרֶץ, יִהְיֶה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת שְׁמוֹ":

"אמר רב -

אפילו שיחה יתירה שבין איש לאשתו, מגידים לו לאדם בשעת מיתה".

ונראה לבאר בזה:

דהנה, הרוח, אינה נראית לאדם,

ואף על פי כן, כוחה רב עד למאוד, ובכוחה לפרק הרים ולשבר סלעים,

וכמאמר הכתוב ⁴⁰, "וַיֹּאמֶר, צֵא וְעַמְדָּה בְּהָר, לִפְנֵי יְהוָה, וְהִנֵּה יְהוָה עֹבֵר, וְרוּחַ גְּדֹלָה וְחֹזֶק, מִפְּרֹק הָרִים וּמִשִּׁבַּר סָלְעִים, לִפְנֵי יְהוָה, לֹא בְרוּחַ יְהוָה, וְאַחֲרֵי הָרוּחַ רָעַשׁ, לֹא בְרָעַשׁ יְהוָה".

ועל כך לימדנו רב, במאמרו הנ"ל, שאותו הדבר, הוא גם כן בבחינת ההבל שיש באדם,

שעל אף שאינו נראה, ואין לו שם חשיבות,

מכל מקום, כמוהו בבחינת הרוח, שבכוחו לפרק הרים ולשבר סלעים.

וצא ולמד, מה שכתב ה"זוהר הקדוש" ⁴¹:

"פֶּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְאָמַר -

אֲשֶׁרִי הוּא, מִי שְׁמַתְפַּלֵּל, וְיִוָּדַע לְהַעֲלוֹת רְצוֹנוֹ לְמַעַלָּה,

³⁷ במדבר, ל' - ג'.

³⁸ ה' ע"ב.

³⁹ עמוס, ד' - יג'.

⁴⁰ מלכים א', יט' - יא'.

⁴¹ "תיקוני הזוהר", (דף מה' ע"א).

שְׁהָרִי פִּיּו מוֹצִיא שְׁמוֹת, וְאַצְבָּעוֹתָיו פּוֹתְבוֹת סוּדוֹת.

וּכְשֶׁעוֹלִים הַשְּׁמוֹת מִפִּיּו, כְּמָה עוֹפוֹת פּוֹתְחִים כְּנִפְיָהֶם לְמַעַלָּה לְקַבֵּל אוֹתוֹ,

וְכְמָה חַיּוֹת שֶׁל הַמָּרְכָּבָה, כָּלֶם מְזַדְמָנִים אֲלֵיהֶם בְּכַדִּי לְטַל אוֹתָם.

כָּל שָׁכֵן, אִם שְׂכִינָה שׁוֹרָה בְּתַפְלָתוֹ, וּמִתְעַלָּה לְקַדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא ⁴² " ,

הִרִי לַפְּנִינּוּ, גּוֹדֵל חֲשִׁיבוֹת דִּיבוֹר הַפֶּה, שְׁבַהזְכֶּרֶת שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַקַּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

נִכְתָּבִים רִזִּים, וְהַמְּלָאכִים מִתְעוֹרְרִים לְקַבֵּל אֶת תְּפִילוֹתֵיהֶם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל.

עוֹד מִפּוֹרֵשׁ בַּדְּבָרִי ה"זוֹהַר הַקַּדוֹשׁ" ⁴³ :

"וְכִשְׁאַדָּם מוֹצִיא הַבָּלִים וְדִבוּרִים בְּתַפְלָתוֹ, כְּמָה עוֹפוֹת פּוֹתְחִים כְּנִפְיָהֶם וּפִיָּהֶם

לְקַבֵּל אוֹתָם,

זֶהוּ שְׂכָתוֹב ⁴⁴ , 'כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל, וּבַעַל כְּנָפָיִם יִגִּיד דְּבָרִי,

וְנוֹטֵל הַקַּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, וּבּוֹנֶה מֵהֶם עוֹלָמוֹת,

שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם ⁴⁵ , 'כִּי כַּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הִחְדָּשִׁים, וְהָאָרֶץ הִחְדָּשָׁה, אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה.

וְסוּד הַדְּבָר ⁴⁶ , 'וְאֲשֶׁם דְּבָרִי בְּפִיךָ, וּבְצֵל יָדִי כְּסִיתִיךָ, לְנִטֵּעַ שָׁמַיִם וְלִיסֵד אָרֶץ,

וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אֲתָה',

אֵל תִּקְרִי 'עַמִּי', אֵלָּא 'עַמִּי', בְּשִׁתְּפוֹת ⁴⁷ " ,

וּדְבַר זֶה, נוֹרָא עַד לְמֵאוֹד, שְׁבַהבֵּל פִּיּו שֶׁל הָאָדָם, יִכּוֹל הוּא לְבְרוֹא עוֹלָמוֹת,

וּלְהַעֲשׂוֹת לְשׁוֹתָפוֹ שֶׁל הַבוֹרָא ית"ש.

⁴² בתרגום ללשון הקודש.

⁴³ תיקוני הזוהר, "(דף קו' ע"א).

⁴⁴ קהלת, י' - כ'.

⁴⁵ ישעיה, סו' - כב'.

⁴⁶ ישעיה, נא' - טז'.

⁴⁷ בתרגום ללשון הקודש.

ומצינו עוד, שהמחדש חידושי תורה, זוכה אף הוא לבנות עולמות, וכמו שכתב
ה"זוהר הקדוש" ⁴⁸ :

"שְׁכִינּוּ -

בְּשַׁעַה הַהִיא שֶׁדָּבַר תּוֹרָה מִתְחַדֵּשׁ מִפִּי אָדָם, הַדָּבָר הַהוּא עוֹלָה וּמִזְדַּמֵּן לִפְנֵי
הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא,

וְהַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר, וּמְנַשֵּׁק אוֹתוֹ, וּמַעֲטֵר אוֹתוֹ בְּשִׁבְעִים
עֲטָרוֹת גְּלוּפוֹת וּמַחֲקָקוֹת.

וְדָבַר חֲכָמָה שֶׁהִתְחַדֵּשׁ, עוֹלָה וְיוֹשֵׁב עַל רֹאשׁ הַצַּדִּיק חֵי הָעוֹלָמִים,

וְטָס מִשָּׁם, וּמִשּׁוּטְט בְּשִׁבְעִים אֲלָף עוֹלָמוֹת, וְעוֹלָה אֶל עֵתִיק הַיָּמִים.

וְכָל הַדָּבָרִים שֶׁל עֵתִיק הַיָּמִים, דְּבָרֵי חֲכָמָה הֵם בְּסוּדוֹת נִסְתָּרִים עֲלִיוֹנִים.

וְאוֹתוֹ הַדָּבָר הַנִּסְתָּר שֶׁל חֲכָמָה שֶׁהִתְחַדֵּשׁ כָּאֵן, כְּשֶׁהוּא עוֹלָה, מִתְחַבֵּר עִם אוֹתָם
הַדָּבָרִים שֶׁל עֵתִיק הַיָּמִים,

וְעוֹלָה וְיורֵד עִמָּהֶם, וְנִכְנָס בְּשִׁמּוֹנָה עֶשֶׂר עוֹלָמוֹת גִּנּוּזִים, שֶׁ- 'עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים
זוֹלָתָה' ⁴⁹,

יוֹצֵאִים מִשָּׁם, וּמִשּׁוּטְטִים וְהוֹלְכִים מְלָאִים וְשִׁלְמִים, וּמִזְדַּמְּנִים לִפְנֵי עֵתִיק
הַיָּמִים.

בְּאוֹתָהּ הַשַּׁעַה, מְרִיחַ עֵתִיק הַיָּמִים אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, וְזֶה נּוֹחַ לִפְנֵינוּ מִן הַכֹּל,

נוֹטֵל אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר, וּמַעֲטֵר אוֹתוֹ בְּשִׁלֵּשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים אֲלָף עֲטָרוֹת,

אוֹתוֹ הַדָּבָר, טָס וְעוֹלָה וְיורֵד, וְנַעֲשֶׂה רִקִּיעַ אֶחָד.

וְכֵן כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁל חֲכָמָה, עוֹמְדִים בְּקִיּוֹם שָׁלֵם לִפְנֵי עֵתִיק הַיָּמִים.

וְהוּא קוֹרֵא לָהֶם 'שְׁמִים חֲדָשִׁים' ⁵⁰, 'שְׁמִים מְחֻדָּשִׁים', נִסְתָּרִים שֶׁל סוּדוֹת שֶׁל
חֲכָמָה עֲלִיוֹנָה.

⁴⁸ חלק א', דף ד' ע"ב.

⁴⁹ ישעיה, סד' - ג'.

וְכָל אוֹתָם שָׁאָר דְּבָרֵי הַתּוֹרָה שֶׁמִּתְחַדָּשִׁים, עוֹמְדִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
וְעוֹלָם וְנֶעְשִׂים אֲרָצוֹת הַחַיִּים,

וְיוֹרְדִים וּמִתְעַטְרִים לְאֶרֶץ אַחַת, וּמִתְחַדָּשׁ וְנֶעְשֶׂה הַכָּל אֶרֶץ חֲדָשָׁה, מֵאוֹתוֹ הַדָּבָר
שֶׁהִתְחַדָּשׁ בַּתּוֹרָה.

וְעַל זֶה כָּתוּב ⁵¹, 'כִּי כַּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הִחְדָּשִׁים, וְהָאֶרֶץ הִחְדָּשָׁה, אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה,
עֹמְדִים לִפְנֵי וְגו',

'עֲשִׂיתִי לֹא כָתוּב, אֲלָא 'עוֹשֶׂה', שֶׁעוֹשֶׂה תְּמִיד מֵאוֹתָם הַחֲדוּשִׁים וְהַסּוּדוֹת שֶׁל
הַתּוֹרָה.

וְעַל זֶה כָּתוּב ⁵², 'וְאֲשֶׁם דְּבָרֵי בְּפִיךָ, וּבְצֶל גְּדִי כְּסִיתִיךָ, לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אֶרֶץ',
לֹא כָתוּב 'הַשָּׁמַיִם', אֲלָא 'שָׁמַיִם' ⁵³."

וּיִתֵּר עַל כֵּן, אִפִּילוֹ בַּעֲסֵק הַתּוֹרָה בַּלְבַּד, מִצִּינוּ בַּדְּבָרִי הַזֶּה הַקָּדוֹשׁ ⁵⁴ :
"שְׁכִינּוּ -

כָּל אָדָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּדְבָרֵי תּוֹרָה, וְשִׁפְתוֹתָיו מְרַחֲשׁוֹת תּוֹרָה,

הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכַסֶּה עָלָיו, וְשִׁכִּינָה פּוֹרֶשֶׁת כְּנָפֶיהָ עָלָיו,

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב ⁵⁵, 'וְאֲשֶׁם דְּבָרֵי בְּפִיךָ, וּבְצֶל גְּדִי כְּסִיתִיךָ'.

וְלֹא עוֹד, אֲלָא שֶׁהוּא מְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁמֶחַ עִמּוֹ כְּאִילוֹ אוֹתוֹ
יוֹם נְטַע שָׁמַיִם וְאֶרֶץ,

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב ⁵⁶, 'לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אֶרֶץ, וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי אֲתָה' ⁵⁷ .

⁵⁰ ישעיה, סה' - יז'.

⁵¹ ישעיה, סו' - כב'.

⁵² ישעיה, נא' - טז'.

⁵³ בתרגום ללשון הקודש.

⁵⁴ חלק ג', דף לה' ע"א.

⁵⁵ ישעיה, נא' - טז'.

⁵⁶ ישעיה, נא' - טז'.

והנה, על מאמר הכתוב ⁵⁸, "כי חיים הם למצאיהם, ולכל בשרו מרפא", דרשו רבותינו ז"ל ⁵⁹:

"אל תקרי 'למצאיהם', אלא למוציאיהם בפה".

ועל פי האמור, נראה לבאר בזה:

דמכיוון שכל מעלת התורה הקדושה, הוא רק על ידי הבל פיו של האדם, לפיכך, סגולתה של התורה הקדושה, בבחינת "חיים" ובבחינת "מרפא", הוא רק על ידי, שהאדם מוציא את דברי התורה מפיו.

ד. כתב הגה"ק רבינו משה יחיאל אפשטיין זיע"א מאוז'רוב ⁶⁰. כדלהלן ^{61 62}.

ותראה, כי כל מעלת האדם היא בדיבור, וכמו שכתב ה"זוהר הקדוש" ⁶³:

"אדם, בדיבור".

ומצינו, שהאדם נקרא על שם הדיבור, וכמו שמצינו בגמרא ⁶⁴:

"מאי מבעה?"

רב אמר, **מבעה זה אדם...**

דכתיב ⁶⁵, **'אמר שמר, אתה בקר וגם לילה, אם תבעיון בעיו, שבו אתיו'**,
ופירש בזה רש"י הקדוש ⁶⁶:

⁵⁷ **"עד כאן דבריו הקדושים".**

⁵⁸ משלי, ד' - כב'.

⁵⁹ עירובין, נד' ע"א.

⁶⁰ בספרו הקדוש "באר משה", (בפרשתו, מאמר "חובת זהירות הדיבור", עמודים תשכג'-תשכד').

⁶¹ דבריו הקדושים, 'ובאו בכאן במעט שינויי לשון, למען ירצו עיני הקורא בהם.

⁶² דבריו הקדושים, 'ובאו בכאן בהרחבה, עד אשר נכתוב: **"עד כאן דבריו הקדושים"**.

⁶³ חלק ג', דף רל" ע"א.

⁶⁴ בבא קמא, ג' ע"ב.

⁶⁵ ישעיה, כא' - יב'.

"אם תבקשו בקשתכם למהר הקץ".

והנה, הדיבור מורה על היות האדם שלם בדעת, וכמו שפירש רש"י הקדוש, על מאמר הכתוב ⁶⁷, "וַיִּצָּר יְהוָה אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם, עֹפֶר מִן הָאֲדָמָה, וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נְשָׁמַת חַיִּים, וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה":

"אף בהמה וחיה נקראו 'נפש חיה', אך זו של אדם חיה שבכולן, שנתווסף בו דעה ודיבור",

והיינו, שרק על ידי הדעת, יש ערך לדיבור,

ולעומת זאת, על ידי הדיבור, ניכר הדעת.

והנה, מצינו במסכת חגיגה ⁶⁸ :

"שישה דברים נאמרו בבני אדם, שלושה כמלאכי השרת, שלושה כבהמה ...

שלושה כמלאכי השרת ... ומספרים בלשון הקודש כמלאכי השרת",

ונמצא אם כן, שבאמצעות הדיבור הושו בני האדם למלאכים,

ולפיכך, מוטלת עליהם אחריות גדולה, שלא יקלקלו את דיבוריהם, בכדי שלא יפסידו את מעלת מלאכי השרת אשר שוכנת בהם.

וקילורין הם לעיניי בזה, מה שכתב הגה"ק בעל "ערבי נחל" זיע"א ⁶⁹, משמו של הגה"ק רבינו ישראל זיע"א - "הבעל שם טוב הקדוש":

"כי עניין רוח האדם בקרבו, וחיות שלו, הוא כוח הדיבור אשר בקרבו,

וכמו שאמר הכתוב ⁷⁰, 'וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נְשָׁמַת חַיִּים, וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה', ומתרגמינן, 'לְרוּחַ מְמַלְאָא'.

⁶⁶ בפירושו לספר ישעיה, (כא' - יב').

⁶⁷ בראשית, ב' ז'.

⁶⁸ טז' ע"א.

⁶⁹ פרשת "וישלח", דרוש ב'.

⁷⁰ בראשית, ב' - ז'.

ולפי זה, כשהאדם מדבר דיבורים, אזי, הדיבורים ההם הן הן חיותו, ויוצא החיות שלו באותן הדיבורים,

רק שלהיות חיות האדם דבוק תמיד בשורשו, לכן הדיבורים ההמה עצמן ממשיכים עליו משורש חיות חדש, ועל ידי זה חי תמיד,

אף שבכל דיבור יוצא חיותו מקרבו, רק כל דיבור עצמו מביא לו חיות חדש".

וביאר בזה רבינו זיע"א :

"והנה, נשמת האדם מעורב טוב ברע, כדי שיהיה בחירה חופשית,

ודבוק מצד אחד בשורש טוב, ובצד השני בהפכו.

ממילא, כשמדבר האדם דיבורים טובים וקדושים, שאז אותן הדיבורים מעוררים שורש הטוב, וממשיכין לו משם חיות חדש,

נמצא, החיות חדש ההוא, הוא מהקדושה.

מה שאין כן, בדברו דיבורים לא טובים, מסתלקים אותן הדיבורים לסטרא אחרא, ומשם ממשיכין עליו החיות החדש,

אזי, אותו החיות אשר בקרבו, ממשיך אותו לעשות רע, חלילה וחס.

נמצא, כי כל ענייני האדם, הן לטוב וכו', תלוי בדיבוריו הטובים הם אם רעים,

כי כפי בחינת הדיבור ההוא אשר דיבר עתה, כך יש לו נשמה וחיות.

ולזה, ירצה הכתוב להודיע: בל יאמר האדם בדעתו, הגם שצריך לשמור את עצמו ממעשה העבירה שציוותה התורה עליו, אבל מהדיבור המגונה למה יצטרך לישמר?!

ואפילו לומר 'אלך ואמסור', כיון שליבו בל עמו, ויאמר: מה עשיתי עתה הלא דבר הוא דיבור בעלמא?!

והודיע הפסוק, שאין הדבר כן, שכל דיבור מביא עליו חיות חדש.

אם כן, אם הדיבור הוא רע, אף אם בליבו בעת הדיבור בלי לעשות כלל הדבר ההוא,

מכל מקום, הרי הדיבור ההוא מושך עליו חיות ממקומו,

והחיות ההוא, מושכו אל אשר הוא,
נמצא, שבהכרח בסוף יבוא לגדר מעשה בדבר ההוא אשר דיבר.
ולזה אמר ⁷¹, 'לא יחל דְּבָרֹי' -
רצונו לומר, שלא ידבר דיבור רע,
ושמא תאמר, מה איכפת לי, כיון שאין בליבי כלל לעשות הדבר ההוא?!
לזה אמר, כי בוודאי ערב אני בדבר, כי 'כָּכָל הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה' ⁷² בסוף, וכאמור.
וקל להבין.
ולכן, אין טוב לאדם, כי אם לדבר דיבורים קדושים וטהורים,
שעל ידי זה, נמשך עליו בכל עת חיות קדוש, וממשיכו למעשה הטוב" ⁷³.
והנה, כתב הגה"ק רבינו משה יחיאל אפשטיין זיע"א מאוז'רוב ⁷⁴. כדלהלן ⁷⁵ ⁷⁶.
בא וראה, מה שכתב הגה"ק בעל "ערבי נחל" זיע"א ⁷⁷:
"הנה, ניתן באדם כוח וחיות, שעל ידי יש לו כוח לדבר בכל עת שירצה, הרי זה
בכוח,
וכאשר מדבר דבר, הרי הוציא חלק מהרוח לפועל, והוא הוא עצמיות חיותו
ונשמתו,
כמו שאמר הכתוב ⁷⁸, 'נִפְשִׁי יִצְאָה בְּדַבְרֹי',

⁷¹ במדבר, ל' - ג'.

⁷² במדבר, ל' - ג'.

⁷³ "עד כאן דבריו הקדושים".

⁷⁴ בספרו הקדוש "באר משה", (בפרשתו, מאמר "חובת זהירות הדיבור", עמודים תשכה'-תשכו').

⁷⁵ דבריו הקדושים, 'ובאו בכאן במעט שינויי לשון, למען ירוצו עיני הקורא בהם.

⁷⁶ דבריו הקדושים, 'ובאו בכאן בהרחבה, עד אשר נכתוב: "עד כאן דבריו הקדושים".

⁷⁷ פרשת "ויקהל", דרוש א'.

⁷⁸ שיר השירים, ה' - ו'.

שכל דיבור שיוצא מפי האדם, הוא איבר וחלק מנשמתו, אשר הוציאה לפועל עתה.

(וכן בכל מעשה ותנועה שמתנועע, מוציא חלק מנפשו לפועל, וכן בכל מחשבה שמהרהר ומחשב, מוציא חלק נשמה לפועל, וכן בכל מושכל שישכיל ומחדש איזה שכל, מוציא לפועל איבר וחלק מן נשמה לנשמה).

ונודע, כי כל דבר שהוא בכוח, מקבל שינוי והתהפכות, אל אשר יחפוץ יטנו, כמו כוח הפרי תוך הארץ, ולפי שאינו רק בכוח, אז אם יטעו אילן זה - יוציא פרי זה, ואם יטעו שם אילן אחר - יוציא פרי אחרת,

מה שאין כן, אחר שיצא לפועל, אינו מקבל התהפכות, כי אחר שגדל הפרי באילן, כן יהיה לעולם, לא יקבל שינוי לעולם, וכמו שאמר הכתוב ⁷⁹, 'יִדְעָתִי כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים, הוּא יִהְיֶה לְעוֹלָם, עָלְיוֹ אֵין לְהוֹסִיף, וּמִמֶּנּוּ אֵין לְגַרֵעַ. וְהָאֱלֹהִים עֹשֶׂה שְׂפִירָאוּ מְלַפְּנֵיו', 'יַעֲשֶׂה', דייקא,

רצונו לומר, אשר יצא לפועל, נשאר כך תמיד, ולזאת באה הנשמה תוך האדם, שיוציאנה לפועל לא זולת. ולפי זה, מיד כשהאדם מדבר איזה דיבור ... אזי הוציא חלק ההוא לפועל, אזי, מיד נבדל חלק חיותו ההוא, והולך למקומו למעלה, דהא עיקר ביאתה לזה העולם, איננו רק בעבור הוציאה לפועל, וכאשר יצאה לפועל, אין לה להיות עוד בזה העולם. וזהו ענין אומרים ז"ל -

⁷⁹ קהלת, ג' - יד'.

שמהמצווה שאדם עושה, נברא מלאך קדוש, ובא מיד לפני ה', ואומר: פלוני בנך עשאי.

עניין בריאת הנמצא הקדוש הזה, הוא חלק מנשמתו אשר יצאה לפועל, ומיד פורח למעלה, כי אין לו להתעכב עוד בזה העולם, אחרי שגמר פעולתו אשר בשבילו בא הנה.

ולפי שהדבר אשר הוא בכוח, מקבל שינוי והתהפכות כאשר אמרנו, לזאת, הנשמה ביד האדם, כחומר ביד היוצר, אל אשר יחפוץ יטנו, וכל אשר חפץ יעשה ממנה,

ולכן, כשמדבר האדם דיבורי קדושה, כתורה ותפילה ודומיהן, ולפי שאורייתא וקודשא בריך הוא חד, הרי עשה החלק כהכלל, ונעשה ממנה אלהות, כביכול.

וכאשר מדבר דברים אסורים, כלשון הרע ורכילות ודומיהן, או דברים בטלים שהם דיבורים אשר אין צורך לאדם לדברם כלל,

אמרו חז"ל⁸⁰, שעבר בעשה ולא תעשה.

כל עבירה, היא קליפה וסטרא אחרא,

נמצא, עשה מנשמתו וחיותו סטרא אחרא,

כי דבר שהוא בכוח, מקבל שינוי מן הקצה אל הקצה, וכאשר יצא לפועל כך נשאר לעולם.

והתורה, ניתנה בעבור זאת להאדם, כדי שידע על ידי מה יניח נשמתו באלהות, ועל ידי מה נעשה ממנה סטרא אחרא, חלילה וחס.

וכל זמן שהנשמה מלובשת תוך הגוף, אין האדם מרגיש בזאת,

ואחרי הפטירה, במקום שהניח כל ימיו חלקי נשמתו (שהם המעשים והדיבורים והמחשבות והשכליות), שם ימצאנה,

עליו אין להוסיף, וממנו אין לגרוע ...

⁸⁰ יומא, יט' ע"ב.

ועתה, ישכיל האדם הנלבב, ויבין בטוב מדעו,
אחרי שידענו שהתפילה נעשה כתר לה', וכן דיבורי תורה,
והדיבורים, הם הם האדם בעצמו,
הרי, על ידי דיבורים הקדושים, נעשה האדם שהוא הנשמה, כתר ועטרה ל-ה',
והוא מה שאמר הכתוב ⁸¹, 'יִשְׁרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר', כי פאר הוא נזר ועטרה,
ואמר, כי השם יתברך מתעטר בישראל, שהם עצמם נעשים לו עטרה וכתר ...
ועתה, נשכיל, מה מתוק וטוב ויפה אף נעים, בהיות האדם אחר פטירתו מוצא
עצמו כתר להשם יתברך, כביכול,
ומה מר ורע, בהיותו חלילה וחס מוצא עצמו כתר לסטרא אחרא,
כי על ידי דיבורים אסורים, כרכילות ולשון הרע וליצנות ודברים בטלים ודומיהן,
נעשה כתר לעובדי כוכבים ומזלות, חלילה וחס (וכן במחשבות ושכליות),
אין למעלה מעונג, ואין למטה מנגע ⁸²,
זהו תענוג מתמיד, ועולם הבא, והשארית הנפש ונצחיותה,
וזה עונש מר, וגיהנם, ובאר שחת, וכיליון נפש וכף הקלע, רחמנא ליצלן ברוב
רחמיו וחסדיו, ויתן בליבנו לעשות הטוב בעינינו" ⁸³.
ה. כתב הגה"ק רבינו משה יחיאל אפשטיין זיע"א מאוז'רוב ⁸⁴. כדלהלן ^{85 86}.
חובת זהירות הדיבור היא כללית, ואינה מוגבלת רק לדיבורים של איסור כלשון
הרע ורכילות,

⁸¹ ישעיה, מט' - ג'.

⁸² "ספר יצירה", (פרק ב' משנה ד').

⁸³ "עד כאן דבריו הקדושים".

⁸⁴ בספרו הקדוש "באר משה", (בפרשתו, מאמר "חובת זהירות הדיבור", עמודים תשלו'-תשמ').

⁸⁵ דבריו הקדושים, 'יובאו בכאן במעט שינויי לשון, למען ירוצו עיני הקורא בהם.

⁸⁶ דבריו הקדושים, 'יובאו בכאן בהרחבה, עד אשר נכתוב: "עד כאן דבריו הקדושים".

אלא, אף דברים של היתר, יש, ואסור לדבר אותם, והיינו, בבית הכנסת מחמת קדושת המקום, ובפרט בשעת התפילה וקריאת התורה.

והוא שכתב ה"בית יוסף"⁸⁷, משמו של בעל "ארחות חיים":

"ולא ישיח שיחת חולין, בשעה ששליח ציבור מתפלל,

ואם שח, הוא חוטא, וגדול עונו מנשוא, וגוערין אותו".

וכך נפסק להלכה ב"שולחן ערוך"⁸⁸:

"לא ישיח שיחת חלין, בשעה ששליח צבור חוזר התפלה,

ואם שח, הוא חוטא, וגדול עונו מנשוא, וגוערים בו".

וכמה נורא, מה שכתב ה"אליה רבא"⁸⁹, משמו של ה"כל בו":

"אוי להאנשים שמשיחים בעת התפילה, כי ראינו כמה בתי הכנסת נחרבו בשביל עוון זה,

ויש למנות אנשים ידועים, להשגיח על זה"⁹⁰.

וכך כתב רבינו יהודה החסיד זיע"א⁹¹:

"ואוי להם לרשעים, הנוהגים קלות ראש, אשר לא אימת שדי עליהם, ולא פחדו ומוראו על פניהם.

ולא יבינו ולא יקחו משל, כי עברו איי כתים וראו והתבוננו, כי בכל ארצות ההם, המלכים כורעים על ברכיהם בבית תפלותם,

⁸⁷ אורח חיים, סימן קכד'.

⁸⁸ אורח חיים, סימן קכד', סעיף ז'.

⁸⁹ הביאו ה"משנה ברורה", בסעיף קטן כז'.

⁹⁰ כן כתב ה"פרי מגדים", משם ספר "ווי העמודים", ("שער הציון", אות כח').

⁹¹ "ספר חסידים", (סימן יח').

ועומדים באימה ובפחד ורעד, וכפיהם פרושות לאלוהיהם, מעשה ידי אדם אשר לא יראו ולא ישמעו.

אמנם, אנחנו העומדים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, חי וקיים רם ונשא, יתברך שמו ויתעלה זכרו, אליו כל דומיות ותהילות, על אחת כמה וכמה, שיש לנו לעמוד לפניו באימה, ביראה, בפחד ורעד, וברתת".

וחומר האיסור, מובא ב"זוהר הקדוש" ⁹²:

"ומי שְׁמַדְבֵּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּדַבְּרֵי חַל, אֹי לֹ, שְׁמִרָאָה פְּרוּד!

אֹי לֹ, שְׁגֹרֵעַ אֶת הָאֱמוּנָה!

אֹי לֹ, שְׁאִין חֶלֶק בְּאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל!

שְׁמִרָאָה, שְׁהָרִי אֵין לוֹ אֱלֹהִי, וְאֵינוֹ נִמְצָא שָׁם, וְלֹא פֻחַד מִמֶּנּוּ,

וּמִנְהִיג קִלּוֹן, בְּתַקּוֹן הָעֲלִיּוֹן שְׁלִמְעָלָה ⁹³."

וכאן מקום לציין, כמה דברים שכתב בזה הגה"ק רבינו יעקב יוסף זיע"א מאוסטראה ⁹⁴ ⁹⁵, בעל ספר "רב ייבי" ⁹⁶, בספרו שייחד על איסור זה בשם "מורא מקדש":

כי לפי דברי ה"זוהר הקדוש" ⁹⁷, שהמדבר בבית הכנסת "גורע אֶת הָאֱמוּנָה",

⁹² חלק ב', דף קלא' ע"ב.

⁹³ בתרגום ללשון הקודש.

⁹⁴ תלמידו של המגיד זיע"א ממעזריטש.

⁹⁵ בגודל קדושתו, כתב סגורן של ישראל הגה"ק רבינו לוי יצחק זיע"א מבארדיטשוב:

"איש אלוקים, קדוש יאמר לו".

וכן העיד בגודל קדושתו הגה"ק רבינו אשר צבי זיע"א מאוסטראה:

"איש קדוש מבטן".

⁹⁶ ראשי התיבות של שמו:

"יעקב יוסף בן יהודה".

אם כן, דבר זה, נכלל בכלל הציווי של "אֲנֹכִי ה' אֵלֶיְכֶיךָ" ⁹⁸,

ומי שרוצה לקיים ולקבל עול מלכות שמים, לא ידבר בבית הכנסת.

ומה גם, שכבר כתב ה"זוהר הקדוש" ⁹⁹: "עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מִתְעַכְּבִים וְשֶׁרָאֵל בְּגִלּוֹת, עַל שְׁעוֹשִׁים קִלּוֹן בְּשִׁכְיָנָה בְּגִלּוֹת, וּמִחֲזִירִים פְּנִיָּהם מִהַשְׁכִּינָה, וְעַל שְׁמִטָּמָאִים אֶת עַצְמָם לִפְנֵי הַשְׁכִּינָה",

"נמצא, על ידי שמספרים דברים בטלים בבי כנישתא, ואנהיג קלנא בשכינתא, כמבואר בזוהר תרומה הנ"ל, מתעכבי ישראל בגלותא".

ובהמשך דבריו, הביא לדברי הגה"ק רבינו אלעזר אזכרי זיע"א ¹⁰⁰:

"ושני חכמים מקובלים גדולים בדורינו, פסקו הדיבור בבית הכנסת לגמרי, רק בדברי תורה ויראת השם,

והם החכם השלם כמהר"ר משה קורדואירו זלה"ה, והחכם השלם כמהר"ר יצחק אשכנזי זצ"ל".

וכתב עוד:

"וידוע, שהגאון בעל תוספות יום טוב ז"ל, תיקן לעשות מי שברך, בכל שבת ושבט, למי שאינו מדבר דברים בטלים,

והיה זה, אחר הגזירות של שנת תח', רחמנא ליצלן, שנתגלה לו מן השמים, שהיה העונש על שדיברו בבית הכנסת".

ובהמשך דבריו, כתב רבינו זיע"א, משם ספר "דרך משה":

"ועל כל קטרוג וקטרוג שהשטן מקטרג, הקדוש ברוך הוא במידת רחמיו משתיק לו,

אבל אם מקטרג, ואומר, שישראל אין להם יראה, ומדברין בבית הכנסת,

⁹⁷ חלק ב', דף קלא' ע"ב.

⁹⁸ שמות, כ' - ב'.

⁹⁹ חלק ג', דף עה' ע"ב.

¹⁰⁰ "ספר חרדים", (פרק ט', יט').

לזה, אין כביכול להקדוש ברוך הוא תירוץ,

כי עכשיו ראינו, בעוונותינו הרבים, האומות עומדים בבית תיפולתם, באימה וביראה".

וסיים, משם ספר "ווי העמודים" ¹⁰¹, לבנו של השל"ה הקדוש זיע"א ¹⁰² :

"על כן, מהראוי, שכל קהילה וקהילה, 'מקום אשר דבר המלך' ¹⁰³ - מלכו של עולם ¹⁰⁴ - 'ודתו מגיע' ¹⁰⁵,

יעמידו אנשים על זה, אשר ישגחו באיומים רבים על המדברים, ויבישו אותם ברבים,

ובזה נראה כבוד ה' בארץ, 'וכל העם ישמעו ויראו, ולא יזידון עוד' ¹⁰⁶."

והנה, חומר איסור הדיבור, הוא בייחוד גם בשעת קריאת התורה, וכמאמרם ז"ל במסכת סוטה ¹⁰⁷ :

"כיוון שנפתח ספר תורה, אסור לספר אפילו בדבר הלכה".

וכך נפסק להלכה ¹⁰⁸ :

"פיון שהתחיל הקורא לקרות בספר תורה, אסור לספר אפילו בדברי תורה".

וכתב ה"ביאור הלכה" ¹⁰⁹ :

¹⁰¹ דף יז'.

¹⁰² הוא הגה"ק רבינו שבתי שעפטיל הלוי הורוויץ זיע"א.

¹⁰³ אסתר, ד' - ג'.

¹⁰⁴ מגילה, טו' ע"ב.

¹⁰⁵ אסתר, ד' - ג'.

¹⁰⁶ דברים, יז' - יג'.

¹⁰⁷ לט' ע"א.

¹⁰⁸ "שולחן ערוך", (אורח חיים, סימן קמו', סעיף ב').

¹⁰⁹ בד"ה "והנכון שבכל פרשיות".

"והנה, כל זה הסעיף, הוא תוכחת מגולה, לאותן האנשים המפקירין את נפשותם, ומספרין בשיחה בטלה בעת הקריאה.

אם בין גברא לגברא שהספר סתום, אסור לספר עם חבירו (ולכמה פוסקים אסור אפילו בדברי תורה),

כמה יגדל האיסור בעת שהספר פתוח, שבזיון הוא כשמסיר אָזנו מלשמוע דבר ה'.

וגדול עווננו מנשוא!

שאפילו מי שיוצא באמצע הקריאה, נאמר עליו ¹¹⁰, 'יְעֻזְבִי ה' יְכָלוּ', כדאמרין בגמרא ¹¹¹,

כל שכן בזה, שעומד בבית הכנסת, ואינו רוצה להטות אָזנו לתורה.

ולבד זה, מצוי כמה פעמים חילול השם על ידי זה ברבים,

כגון שהוא עומד במזרח בית הכנסת, ועונו נראה לעין כל, ויש בזה חשש ד-י'לֵא תִחַלְלוּ אֶת שֵׁם קִדְשִׁי ¹¹²,

גם כמה פעמים, המעשיות שלו מעורבין בלשון הרע ורכילות, מראשן ועד סופן,

ולבד זה, האיסור של שיחה בטלה בבית הכנסת ובית המדרש, שהוא גם כן איסור גדול, כמבואר לקמן בסימן קנא'.

ראה, וחשוב, כמה איסורין עובר על ידי זה,

וגם תפילתו מתועבת עבור זה, לפני ה', כדכתיב ¹¹³, 'מִסִּיר אָזְנוֹ מִשְׁמַע תִּזְכָּרָה, גַּם תִּפְלְתוּ תוֹעֵבָה'.

ואשרי מי שנותן כבוד לתורה, וכמו שנאמר ¹¹⁴, 'כִּי מִכְבְּדִי אֶכְבֹּד' וגו'.

¹¹⁰ ישעיה, א' - כח'.

¹¹¹ ברכות, ח' ע"א.

¹¹² ויקרא, כב' - לב'.

¹¹³ משלי, כח' - ט'.

¹¹⁴ שמואל א', ב' - ל'.

ומצינו בדברי ה"זוהר הקדוש" ¹¹⁵ :

"ואין רשות לעם לפתח פיהם, אפלו בדברי תורה, כל שכן בדבר אחר,

אלא, כלם באימה, כמי שאין לו פה,

והרי פרשוה, שכתוב, 'וכפתחו עמדם כל העם' ¹¹⁶, 'ואזני כל העם אל ספר התורה' ^{117 118}."

ונוכל לרמז דברים הללו, במאמר הכתוב בריש פרשתן ¹¹⁹, "איש כי ידר נדר ליהנה, או השבע שבעה, לאסר אסר על נפשו, לא יחל דברו, ככל היצא מפיו יעשה" :

שאם האדם לא ידבר דברי חולין, בבתי כנסיות ובבתי מדרשות,

אזי, "ככל היצא מפיו יעשה".

והיינו, שמובטח לו, שתפילתו תתקבל לפני הבורא ית"ש,

ודבריו יהיו נשמעים, למלאות את משאלותיו לטובה ולברכה.

ו. על מאמר הכתוב ¹²⁰, "אם תשיב משבת רגלך, עשות חפצך ביום קדשי, וקראת לשבת ענג, לקדוש יהנה מכבד, וכבדתו מעשות דרכיך - ממצוא חפצך ודבר דבר", דרשו רבותינו ז"ל ¹²¹ :

"שלא יהא דיבורך של שבת, כדיבורך של חול".

ופירש בזה רש"י הקדוש :

¹¹⁵ חלק ב', דף ר' ע"א.

¹¹⁶ נחמיה, ח' - ה'.

¹¹⁷ נחמיה, ח' - ג'.

¹¹⁸ בתרגום ללשון הקודש.

¹¹⁹ במדבר, ל' - ג'.

¹²⁰ ישעיה, נח' - יג'.

¹²¹ שבת, קיג' ע"ב.

"כגון, מקח וממכר וחשבונות".

ונתקשו בזה "בעלי התוספות":

"ואין נראה לרבינו תם, דהא כבר נפקא 'ממצוא חפצך' ¹²² ¹²³ ?".

ופירש רבינו תם:

"כדאמר ב-ויקרא רבה ¹²⁴, אַמִּיה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, כִּד הָוֵת מְשַׁתְּעִיָּא מוֹתֵר
מַלְיָן בְּשַׁבְּתָא, הָוֵה אָמַר לָהּ 'שַׁבְּתָא הִיא', וְהָוֵת שְׁתָּקָא,

משמע, שאין כל כך לדבר בשבת כמו בחול.

ובירושלמי ¹²⁵, אמרינן, בטורח התירו בשאלת שלום בשבת".

והנה, צא ולמד, מה שכתב ה"זוהר הקדוש" ¹²⁶:

"רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יִצְחָק, הָווּ אֶזְלֵי בְּאוֹרְחָא,

אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי יִצְחָק, כְּתִיב ¹²⁷, 'וְקִרְאתָ לְשַׁבָּת עֲנֹג, לְקַדּוֹשׁ יְיָ מְכַבֵּד וְגוֹ',
וְכַבְּדָתוּ מַעֲשֹׂוֹת דְּרַבְּכִיד, שְׁפִיר,

אַבְל, 'מַמְצוֹא חֲפָצְךָ, וְדַבֵּר דְּבַר', מַה הוּא?

וּמַאי גְרִיעוּתָא הוּא לְשַׁבָּת?

אָמַר לֵיהּ, וְדַאי גְרִיעוּתָא הוּא!

דְּלִית לָךְ מַלְה וּמַלְה דְּנִפְיָק מִפּוּמִּיָּה דְּבַר נֶשׁ, דְּלִית לָהּ קָלָא, וְסִלְקָא לְעִילָא, וְאַתְעָר
מַלְה אַחֲרָא.

וּמַאי הוּא?

¹²² ישעיה, נח' - יג'.

¹²³ שבת, קיג' ע"א.

¹²⁴ פרשה לד', טז'.

¹²⁵ מסכת שבת, פרק טו' הלכה ג'.

¹²⁶ חלק ג', דף קה' ע"א.

¹²⁷ ישעיה, נח' - יג'.

ההוא דאקרי חול, מאינן יומין דחול,
וכד אתער חול ביזמא קדישא, גריעותא הוא לעילא ודאי,
וקודשא בריך הוא, וכנסת ישראל, שאלי עליה: מאן הוא דבעי לאפרשא זוגא
דילן?!

מאן הוא דבעי חול הקא?!
עתיקא קדישא לא אתחזי, ולא שריא על חול.
בגין כך, הרהור מותר,
מאי טעמא?

בגין דהרהור לא עביד מדי, ולא אתעביד מניה קלא, ולא סליק.
אבל לבתר דאפיק מלה מפומיה, ההוא מלה אתעביד קלא, ובקע אורין ורקייעין,
וסלקא לעילא, ואתער מלה אחרא.

ועל דא, 'ממצוא חפצך, ודבר דבר', כתיב¹²⁸,
ומאן דאפיק מלה קדישא מפומיה, מלה דאורייתא, אתעביד מניה קלא, וסליק
לעילא,

ואתערו קדושי מלכא עלאה, ומתעטרן ברישיה,

וכדין אשתכח חדושתא לעילא ותתא¹²⁹ " 130 .

¹²⁸ ישעיה, נח' - יג'.

¹²⁹ ותרגום דבריו הקדושים:

רבי יוסי ורבי יצחק, היו הולכים בדרך,

אמר רבי יוסי לרבי יצחק, כתוב (ישעיה, נח' - יג'), 'וקראת לשבת ענג, לקדוש ה' מכבד וגו', וכבדתו מעשות
דרכיך, יפה,

אבל, 'ממצוא חפצך, ודבר דבר', מה זה?

ומה חסרון הוא לשבת?

אמר לו, ודאי שזהו חסרון!

שאין לך דבור ודבור שיוצא מפיו של אדם, שאין לו קול, ועולה למעלה, ומעורר דבור אחר.

ז. בטעם גזירת השעבוד בארץ מצרים, דרשו רבותינו ז"ל¹³¹ :

"רַבְּנָן פְּתַחֲיוּ פִּתְחָא לְהַאי קְרָא¹³², 'בַּה' בְּגָדוּ כִּי בָּנִים זָרִים יִלְדוּ - עֲתָה יֹאכְלִים חֹדֶשׁ אֶת חֻלְקֵיהֶם',

לְלַמֶּדְךָ, כְּשֶׁמַּת יוֹסֵף הִפְרוּ בְּרִית מִלָּה¹³³, אָמְרוּ נִהְיָה כַּמִּצְוִים.

ומה הוא?

אותו שִׁנְקָרָא חל, מאותם ימים של חל,

וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר חל בְּיוֹם קָדוֹשׁ, וְדַאי זֶהוּ חֶסְרוֹן לְמַעְלָה,

וְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכִנְסָת יִשְׂרָאֵל, שׁוֹאֲלִים עָלָיו: מִי הוּא שְׂרוּצָה לְהַפְרִיד הַזּוּזָה שְׁלֵנוּ?

מִי הוּא שְׂרוּצָה חל כָּאן?!

הַעֲתִיק הַקָּדוֹשׁ לֹא נִרְאָה, וְלֹא שׁוֹרָה עַל חַל.

מִשּׁוֹם כֵּן, הִרְהוּר מִתֵּר,

מָה הַטַּעַם?

מִשּׁוֹם שֶׁהִרְהוּר לֹא עוֹשֶׂה דָּבָר, וְלֹא נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ קוֹל, וְלֹא עוֹלָה.

אָבֵל אַחֵר שֶׁהוֹצִיא דְּבוּר מִפִּיו, אוֹתוֹ דְּבוּר נַעֲשֶׂה קוֹל, וּבֹקֵעַ אֲוִירִים וְרִקְיָעִים, וְעוֹלָה לְמַעְלָה וּמִתְעוֹרֵר דְּבַר אַחֵר,

וְעַל כֵּן, כְּתוּב (ישעיה, נח' - יג'), 'מִמִּצּוֹא חִפְצָךְ, וְדָבָר דְּבָר',

וּמִי שֶׁמּוֹצִיא דְּבוּר קָדוֹשׁ מִפִּיו, דְּבַר תּוֹרָה, נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ קוֹל וְעוֹלָה לְמַעְלָה,

וּמִתְעוֹרְרוֹת קִדְשׁוֹת הַמֶּלֶךְ הַעֲלִיּוֹן, וּמִתְעַטְרוֹת בְּרָאשׁוּ,

וְאֵז נִמְצְאָת שְׂמִיחָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

¹³⁰ "עַד כָּאן דִּבְרֵינוּ הַקְּדוּשִׁים".

¹³¹ שְׁמוֹת רַבֵּה, פֶּרֶשָׁה א', ח'.

¹³² הוֹשֵׁעַ, ה' - ז'.

¹³³ בַּמִּסְכָּת סִנְהֶדְרִין (מִד' ע"א), לַמִּדְנָה:

"אִמְרֵי רַבִּי אֵילֵעָא מִשּׁוֹם רַבִּי יְהוּדָה בַּר מִסְפָּרְתָא, עֵכָּן, מוֹשָׁךְ בַּעֲרֻלְתּוֹ הִיָּה.

כְּתִיב הֵכָא (יהושע, ז' - יא'), 'וְגַם עָבְרוּ אֶת בְּרִיתִי',

וְכְתִיב הַתָּם (בראשית, יז' - יד'), 'אֶת בְּרִיתִי הִפְרִי'."

מכאן אתה למד, שמשנה מלן ביציאתן ממצרים.

וכיון שעשו כן, הפך הקדוש ברוך הוא האהבה שהיו המצריים אוהבין אותו, לשנאה,

שנאמר ¹³⁴, 'הפך לבס לשנא עמו להתנפל בעבדיו',

לקיים מה שנאמר ¹³⁵, 'עתה יאכלם חדש את חלקיהם'."

והנה, על מאמר הכתוב ¹³⁶, 'בימים ההם, כשבת המלך אחשוורוש על כסא מלכותו, אשר בשושן הבירה', דרשו רבותינו ז"ל ¹³⁷:

"זה הוא אחד מן המקומות שהיו מלאכי השגת מדין פיתקין לפני הקדוש ברוך הוא,

שהיו אומרים לפניו -

רבונו של עולם, בית המקדש חרב, ורשע זה יושב ועושה מרזיחין!!

אמר להם, תנו ימים פנגד ימים.

הדא הוא דכתיב ¹³⁸, 'בימים ההמה, ראיתי ביהודה דרכים גתות בשבת וגו'."

והנה, רבינו הרש"ש (שם), הביא לדברי הגמרא במסכת יבמות (עב' ע"א):

"את בריתי הפר' - לרבות את המשוך."

ומבואר:

שאין הכוונה, שעם ישראל לא קיימו מצוות ברית מילה כלל ועיקר,

אלא, שהם היו מושכים את עורלותיהם,

ומה שמלן משה רע"ה ביציאתם ממצרים, הוא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא, וכמבואר במסכת יבמות הנ"ל.

¹³⁴ תהילים, קה' - כה'.

¹³⁵ הושע, ה' - ז'.

¹³⁶ אסתר, א' - ב'.

¹³⁷ אסתר רבה, פרשה א', י'.

¹³⁸ נחמיה, יג' - טו'.

וביאר בזה, הגה"ק בעל "שם משמאל" זיע"א ¹³⁹, משם אביו - הגה"ק בעל "אבני נזר" זיע"א:

שתשובתו של הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת, היתה -
שעל ידי שעם ישראל חיללו את השבת, שניתנה למנוחה ולעונג,
ממילא, לקחו מהם אומות העולם, את המנוחה ואת העונג.
ולפי זה, ביאר רבינו זיע"א:
שיוסף הצדיק ע"ה, היה נקרא במדרגתו 'צדיק חי' ¹⁴⁰.
והנה, כאשר האדם עובד את הקדוש ברוך הוא, בחיות ובשמחה,

¹³⁹ שמות, שנת תרע"א.

¹⁴⁰ בספר הקדוש "קדושת יום טוב" (פרשת "ויגש"), הביא לדברי המדרש:
שכאשר ראה יעקב אע"ה, את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו,
אמר, בטוח אני, שלא חטא יוסף הצדיק ע"ה באשת פוטיפר.
והביא בזה לדברי זקנו בעל "ישמח משה" (בראשית, מה' - כו'):
שכאשר אמרה סרח בת אשר ליעקב אע"ה, "עוד יוסף חי",
היה יעקב אע"ה, דואג ובוכה, שבוודאי נטמע יוסף הצדיק ע"ה - בין עובדי האלילים, משום שרק יעקב
אע"ה ובני ביתו, היו עבדי ה' יתברך,
"ודבר רחוק הוא, להיות נער אחד עומד בצדקו בין הרבה רשעים, וחלילה וחס נעשה רשע,
ובחיי קרוי מת, כאמרם (ברכות, יח' ע"ב), 'רשעים בחייהם קרויים מתים'".
ולפיכך, אמרה לו סרח בת אשר, "עוד יוסף חי":
דהיינו, שהוא צדיק שקרוי חי, שהוא העיקר,
והטפל לו, שהוא מושל בארץ מצרים.
ברם, יעקב אע"ה, "לא האמין להם":
"כי חשב, שהם אינם מבינים הדבר הזה, ואולי רימה אותן בחוכמתו, ואין תוכו כברו".
ומפני שיוסף הצדיק ע"ה, חשש שיפחד יעקב אע"ה מדבר זה:
"שלח לו לסימן פרשת עגלה ערופה ... הראה לו, שהוא עומד בצדקתו".

אזי, מתחדש בו עוד כוח, וכמאמר הכתוב ¹⁴¹, "וְקוֹץ יְהוָה יַחְלִיפוּ כֹחַ, יַעֲלוּ אֲבָר כַּנְשָׁרִים, יָרוּצוּ וְלֹא יִיָּגְעוּ, יִלְכּוּ וְלֹא יִיָּעֲפוּ".
והנה, בכל חיי חיותו של יוסף הצדיק ע"ה, היה נשפע ממנו כוח לכל עם ישראל, שמחמתו, הם יכלו לעבוד את הקדוש ברוך הוא, בהתחדשות תמידית.
וכוח זה, ניתן ליוסף הצדיק ע"ה, על ידי "שמירת הברית".
ומכיוון שנסתלק יוסף הצדיק ע"ה מן העולם, ועם ישראל הפרו את ברית מילה, ופגמו במידת היסוד,
אם כן, התבטלה מהם ההתחדשות בעבודת ה'.
ומחמת כך, לקחו מהם אומות העולם, את אותו הכוח ואת אותה ההתחדשות, והשתעבדו בהם ¹⁴².
וכפי שמצינו אצל אַחַשְׁוֵרֹשׁ, שהשתעבד בעם ישראל ¹⁴³.

¹⁴¹ ישעיה, מ' - לא'.

¹⁴² הנה, המצריים שטופי זימה היו, וללא שירדו ישראל מדרגתם, וכמשנ"ת, לא היה להם כוח להשתעבד בהם.

והנה, כתב ה"זוהר הקדוש" (שמות, דף ו' ע"א):

שמצרים קרויה "בית עבדים", ודבר ידוע הוא, שהעבד פרוץ ביותר בענייני עריות, וכמאמרם ז"ל (גיטין, יג' ע"א):

"עבדא בהפקירא ניחא ליה, זילא ליה, שכיחא ליה, פריצה ליה".

¹⁴³ במה שהשווה רבינו זיע"א, בין אַחַשְׁוֵרֹשׁ לפרעה, יש לבאר כדלהלן.

דהנה, כתב ה"זוהר הקדוש" (שמות, דף ז' ע"א):

"רבי יוסי ורבי יהודה, הוו יתבי, ולעאן באורייתא, קמיה דרבי שמעון.

אמר רבי יהודה, האי דכתיב 'וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרָיִם', וַתִּגְּנוּ, דַּאֲיָהּ קָם מִגְרָמִּיהּ, מַה דְּהוּא שְׁפַל, קָם, וְלֹא אַתְחַזִּי לְמִלְכָּא, וּבְעוּתְרָא קָם.

אמר רבי שמעון, כִּלְא הָכִי הוּא, כְּגוֹנָא דְאַחַשְׁוֵרֹשׁ, דְּלֹא אַתְחַזִּי לְמִלְכָּא, וְקָם מִגְרָמִּיהּ, וְקָם בְּעוּתְרָא, וּבְעָא לְאוּבְדָא לְיִשְׂרָאֵל מַעֲלָמָא,

אוף הָכָא, הָאִי לֹא אַתְחַזִּי לְמִלְכָּא, וְקָם מִגְרָמִּיהּ, וּבְעָא לְאוּבְדָא לְיִשְׂרָאֵל מַעֲלָמָא ...

ח. במסכת גיטין ¹⁴⁴, מצינו למעשה דלהלן:

"מעשה ברבי יהושע בן חנניה, שהלך לכרך גדול שברומי,

אמרו לו, תינוק אחד יש בבית האסורים, יפה עיניים וטוב רואי, וקווצותיו
סדורות לו תלתלים.

הלך ועמד על פתח בית האסורים, אמר ¹⁴⁵, 'מי נתן למשסה יעקב, וישראל
לבזזים'?

ענה אותו תינוק, ואמר ¹⁴⁶, 'הלוא ה' זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא
שמעו בתורתו'!

אמר ¹⁴⁷, מובטחני בו, שמורה הוראה בישראל!

וכד הוה קם מלכא לעילא, קם מלכא לתתא.

ותרגום דבריו הקדושים:

רבי יוסי ורבי יהודה, היו יושבים, ועוסקים בתורה, לפני רבי שמעון.

אמר רבי יהודה, מה זה שכתוב 'ו:קם מלך חדש על מצרים', ושנינו שהוא קם מעצמו, מה שהיה שפל -
קם, ולא ראוי היה למלך, ובעשר הוא קם.

אמר רבי שמעון, הכל כך הוא, כמו אחשוורוש שלא היה ראוי למלך, וקם מעצמו, וקם בעשר, ורצה
להאביד את ישראל מן העולם,

אף כאן זה לא ראוי למלוכה, ועמד מעצמו, ורצה להאביד את ישראל מן העולם ...

וכשהיה עומד מלך למעלה - עומד מלך למטה.

¹⁴⁴ נח' ע"ב.

¹⁴⁵ ישעיה, מב' - כד':

"מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזזים, הלוא יהוה זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו".

¹⁴⁶ ישעיה, מב' - כד':

"מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזזים, הלוא יהוה זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו
בתורתו".

¹⁴⁷ היינו:

רבי יהושע בן חנניה.

העבודה ¹⁴⁸, שאיני זו מכאן, עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו.

אמרו, לא זו משם, עד שפדאו בממון הרבה,

ולא היו ימים מועטין, עד שהורה הוראה בישראל.

ומנו ¹⁴⁹ ?

רבי ישמעאל בן אלישע.

והנה, נחלקו רבותינו הראשונים כמלאכים, מי היה אותו רבי ישמעאל בן אלישע,

האם היה זה, רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול - שהיה מעשרת הרוגי מלכות,

או שמא היה זה רבי ישמעאל בן אלישע, שהיה נכדו.

ויעויין בדברי "בעלי התוספות" ¹⁵⁰, וב"תוספות ר"י החסיד" ¹⁵¹ :

הסוברים, שהיה זה רבי ישמעאל בן אלישע, נכדו של רבי ישמעאל בן אלישע

כהן גדול - שהיה מעשרת הרוגי מלכות.

ומאידך, יעויין בדברי רבינו ניסים גאון ¹⁵², ובדברי "ספר יוחסין", וכן הוא בדברי

ה"כפתור ופרח" ¹⁵³, וכן הוא דעת רבינו האר"י זיע"א ¹⁵⁴ :

הסוברים, שהיה זה רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול - שהיה מעשרת הרוגי

מלכות.

¹⁴⁸ היינו:

לשון שבועה.

¹⁴⁹ היינו:

מי הוא אותו התינוק?

¹⁵⁰ יבמות, קד' ע"א. ד"ה "אמר".

מנחות, סד' ע"ב. ד"ה "ארור".

¹⁵¹ ברכות, נז' ע"ב.

¹⁵² ברכות, נז' ע"ב.

¹⁵³ פ"י.

¹⁵⁴ בספרו הקדוש "שער הגלגולים", הקדמה לד'.

ובביאור הנפקא מינא, מי היה אותו רבי ישמעאל בן אלישע, כתב רבינו האר"י זיע"א¹⁵⁵ :

דהנה, סוד נשמתו של רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול - שהיה מעשרת הרוגי מלכות,

היה, מנשמת יוסף הצדיק, שבא לתקן את חטאו של אדם הראשון. והנה, בשעה שתיקן יוסף הצדיק את חטאו של אדם הראשון, יצאו מבין אצבעותיו י' טיפין¹⁵⁶,

ומחמת שכך, לא היה בו כוח להוציא לאור את נשמות הגרים. ובכדי לכפר על ההבטה של יוסף הצדיק באשת פוטיפר, שמחמתה יצאו ממנו אותם י' הטיפין -

וכמו כן, בכדי לכפר על כך שהפשיטו אחיו את בגדיו ממנו¹⁵⁷, הפשיט הקיסר את עור פניו של רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול, בעת שהמיתו¹⁵⁸ -

שבזה, יש את עניין "הַפְּשָׁטָה", שהפשיטו את עורו, כשם שהפשיטו את בגדיו של יוסף הצדיק,

ויש את עניין הפשטת "הַפְּנִים", כנגד הבטת "הפנים" של יוסף הצדיק.

וכשם שהיה יוסף הצדיק, "יָפָה תֵּאֵר וְיָפָה מְרֵאָה"¹⁵⁹,

אף רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול, היה, "יפה עיניים וטוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים"¹⁶⁰.

¹⁵⁵ בספרו הקדוש "שער הגלגולים", הקדמה לד'.

¹⁵⁶ סוטה, לו' ע"ב.

¹⁵⁷ בראשית, לז' - כג'.

¹⁵⁸ עבודה זרה, יא' ע"ב.

¹⁵⁹ בראשית, לט' - ו'.

¹⁶⁰ גיטין, נח' ע"ב.

וכשם שיוסף הצדיק, נשבה לבין האומות ¹⁶¹,

אף רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול, נשבה לבין האומות ¹⁶².

ועל כך, כאשר שאל רבי יהושע בן חנניה את אותו התינוק ¹⁶³, "מי נתן למִשְׁפָּה יַעֲקֹב, וְיִשְׂרָאֵל לְבַזְזִים?"

הוא נתכוון לרמוז לו, "כי בעוון ניצוצות טיפי הזרע של יוסף, שירדו בקליפות במקום הרגלים, אשר שם הוא סוד המשיסה ברגלים, לכן נשבה בין הגויים".

ועל כך ענה לו אותו התינוק - רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול ¹⁶⁴, "הֲלוֹא ה' זֶה חָטְאָנוּ לוֹ, וְלֹא אָבוּ בְּדַרְכֵּי הַלֹּךְ, וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ!"

ובביאור חכמתו של אותו התינוק, שנתפעל ממנה רבי יהושע בן חנניה, נביא בזה ב' פירושים מדברי רבותינו זיע"א, וכדלהלן:

א. כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א ¹⁶⁵:

דהנה, קיימא לן במסכת כתובות ¹⁶⁶, ש-"אין אדם, לוקה ומשלם",

והיינו, שאדם שקיבל מלקות עבור עונשו, אינו משלם גם תשלומי ממון שהוא חייב.

ולפי זה, תמה רבי יהושע בן חנניה ¹⁶⁷, "מי נתן למִשְׁפָּה יַעֲקֹב, וְיִשְׂרָאֵל לְבַזְזִים" -

¹⁶¹ בספר בראשית, פרק לז'.

ובתהילים, קה' - יז'.

¹⁶² גיטין, נח' ע"ב.

¹⁶³ ישעיה, מב' - כד'.

"מי נתן למִשְׁפָּה יַעֲקֹב, וְיִשְׂרָאֵל לְבַזְזִים, הֲלוֹא יְהוָה זֶה חָטְאָנוּ לוֹ, וְלֹא אָבוּ בְּדַרְכֵּי הַלֹּךְ, וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ".

¹⁶⁴ ישעיה, מב' - כד'.

"מי נתן למִשְׁפָּה יַעֲקֹב, וְיִשְׂרָאֵל לְבַזְזִים, הֲלוֹא יְהוָה זֶה חָטְאָנוּ לוֹ, וְלֹא אָבוּ בְּדַרְכֵּי הַלֹּךְ, וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ".

¹⁶⁵ בספרו הקדוש "צוארי שלל" (הפטר פרשת "דברים", אות ב').

¹⁶⁶ לב' ע"א.

דהיינו, לאחר שעם ישראל קיבלו מלקות, המַכְנִים בשם "מַשְׁפָּה", מפני מה, עם ישראל שילמו גם בממונם, וכמו שנאמר "לְבַזִּים"? ועל כך ענה לו אותו התינוק - רבי ישמעאל בן אלישע¹⁶⁸ - "הֲלוֹא ה' זֶה חָטְאָנוּ לוֹ" - אנחנו עצמינו חטאנו ל-ה', וְלֹא אָבוּ בְּדַרְכֵּי הַלֹּךְ, וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ" - אלו אבותינו, ועל כן, אבותינו קיבלו את המלקות על חטאיהם, בזה שגרשו אותם מעל אדמתם, ואנחנו משלמים ממון על חטאינו.

ב. כתב הגה"ק רבי אליהו שיק זיע"א¹⁶⁹ :

דהנה, יש להקשות, מה אכפת לנו שהיה אותו התינוק - רבי ישמעאל בן אלישע, "יפה עיניים וטוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים", וכי אם הוא לא היה כך, לא היה צריך רבי יהושע בן חנניה לפדותו? אלא, דהנה קיימא לן במסכת סנהדרין¹⁷⁰, "אפילו בשעת הסכנה, לא ישנה אדם את עצמו מן הרבנות שלו", והיינו, שגם בשעת הסכנה, צריך האדם להלך בבגדי תפארתו, ודין זה, נלמד מ-חנניה מישאל ועזריה, שבשעה שהלכו לכבשן האש, הלכו בבגדי תפארתם¹⁷¹.

¹⁶⁷ ישעיה, מב' - כד':

"מִי נָתַן לְמִשְׁפָּה יַעֲקֹב, וְיִשְׂרָאֵל לְבַזִּים, הֲלוֹא יְהוָה זֶה חָטְאָנוּ לוֹ, וְלֹא אָבוּ בְּדַרְכֵּי הַלֹּךְ, וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ".

¹⁶⁸ ישעיה, מב' - כד':

"מִי נָתַן לְמִשְׁפָּה יַעֲקֹב, וְיִשְׂרָאֵל לְבַזִּים, הֲלוֹא יְהוָה זֶה חָטְאָנוּ לוֹ, וְלֹא אָבוּ בְּדַרְכֵּי הַלֹּךְ, וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ".

¹⁶⁹ בספרו הקדוש "עין אליהו" (על ספר "עין יעקב". גיטין, נח' ע"ב. ד"ה "מעשה").

¹⁷⁰ צב' ע"ב.

¹⁷¹ דניאל, ג' - כא'.

ואם כן, כששמע רבי יהושע בן חנניה, שאותו התינוק - רבי ישמעאל בן אלישע,
"יפה עיניים וטוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים",

הוא הבין, שאותו תינוק הוא תלמיד חכם, באשר הוא לא משנה את בגדי
תפארתו,

ולפיכך, הוא הלך לבקרו.

וכשהגיע לבקרו, שאלו רבי יהושע בן חנניה ¹⁷², "מי נתן למשסה יעקב, וישראל
לבזזים" -

דהיינו, עם ישראל, שעסקו בתורה והם תלמידי חכמים,

מפני מה, הם ניתנו "למשסה" ו-"לבזזים"?

ועל כך ענה לו אותו התינוק - רבי ישמעאל בן אלישע ¹⁷³ -

"הלוא ה' זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו",

והיינו, כשם שבבית המקדש הראשון, היו ג' עבירות חמורות - עבודה זרה, גילוי
עריות ושפיכות דמים ¹⁷⁴, למרות שעסקו בתורה ¹⁷⁵,

כך בית המקדש השני, שהיתה בו שנאת חנם ¹⁷⁶ - השקולה כנגד אותם ג'
עבירות החמורות, נחרב, למרות שעסקו בתורה.

ט. על מאמר הכתובים ¹⁷⁷, "מי האיש החכם ויבן את זאת, ואשר דבר פי יהנה
אליו - ויגדה, על מה אבדה הארץ, נצתה כמדבר, מבלי עבר. ויאמר יהנה, על עזבם
בתורתו".

¹⁷² ישעיה, מב' - כד':

"מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזזים, הלוא יהנה זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו".

¹⁷³ ישעיה, מב' - כד':

"מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזזים, הלוא יהנה זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו
בתורתו".

¹⁷⁴ יומא, ט' ע"ב.

¹⁷⁵ שכן, פסוק זה, נאמר בחורבן בית המקדש הראשון.

¹⁷⁶ יומא, ט' ע"ב.

אֶת תּוֹרָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לַפְּנִיָּהֶם, וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי, וְלֹא הִלְכוּ בָּהּ", דְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל
: 178

"אמר רב יהודה אמר רב -

מאי דכתיב, 'מִי הָאִישׁ הַחֶכֶם וְיָבֵן אֶת זֹאת'?

דבר זה, נשאל לחכמים ולנביאים, ולא פירשוהו,

עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, דכתיב, 'וַיֹּאמֶר ה', עַל עֲזָבָם אֶת תּוֹרָתִי
וגו'.

אמר רב יהודה אמר רב -

שאין מברכין בתורה תחילה".

ובביאור עניין "שאין מברכין בתורה תחילה", כתב רבינו ניסים זיע"א¹⁷⁹ :

"מצאתי במגילת סתרים של הרב רבינו יונה ז"ל ... ודאי עוסקין היו בתורה
תמיד,

ולפיכך, היו חכמים ונביאים תמהים, 'עַל מָה אֶבְדָּה הָאָרֶץ',

עד שִׁפְרָשׁוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּעֲצֻמוֹ, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מַעֲמָקֵי הַלֵּב, שֶׁלֹּא הָיוּ מְבָרְכִין
בתורה תחילה.

כלומר, שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך, שיהא ראוי לברך עליה,

שלא היו עוסקים בה לשמה, ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה ...

אלו דברי הרב החסיד ז"ל, והם נאים ראויין למי שאמרם".

ובאופן אחר, כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א¹⁸⁰ :

"נראה לי בסייעתא דשמיא -

¹⁷⁷ ירמיה, ט', יא' - יב'.

¹⁷⁸ נדרים, פא' ע"א.

¹⁷⁹ שם.

¹⁸⁰ בספרו הקדוש "בן יהוידע", שם.

דמצינו, תיקנו שלשה ברכות בכל יום לתורה ¹⁸¹.

ופירשתי בסייעתא דשמיא, במקום אחר -

ברכה ראשונה, 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה', היא כנגד חלק הסוד,

לכן, נאמר 'קִדְּשָׁנוּ', כי כל קודש הוא בחכמה ¹⁸², וחלק הסוד, הוא בחכמה.

וברכת 'וְהִעָרַב', כנגד הגירסה של חלק הנגלה,

לכן אומרים, 'בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמּוּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל', כי הגירסה היא בפה.

¹⁸¹ היינו:

א. "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה",

ב. "וְהִעָרַב נָא, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, אֶת דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמּוּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ, וְצִאֲצֵאֵינוּ, וְצִאֲצֵאֵינוּ צִאֲצֵאֵינוּ, וְצִאֲצֵאֵינוּ עַמּוּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ, וְלִוְדֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל",

ג. "אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים, וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, נֹתֵן הַתּוֹרָה".

¹⁸² במסכת שבת (לא' ע"א), מצינו:

"אמר ריש לקיש -

מאי דכתיב 'וְהָיָה אֱמוּנַת עַתִּיד חֶסֶן, יְשׁוּעַת חֻקִּים וְדַעַת' וגו'?

'אֱמוּנַת', זה סדר זרעים,

'עַתִּיד', זה סדר מועד,

'חֶסֶן', זה סדר נשים,

'יְשׁוּעַת', זה סדר מזיקין,

'חֻקִּים' - זה סדר קדשים,

'דַּעַת' - זה סדר טהרות.

ואפילו הכי, 'יִרְאֵת ה' היא אוֹצְרוֹ'."

ומבואר:

שסדר "קדשים", הוא בגדר "חכמה".

וכמאמר רבינו זיע"א: "כי כל קודש, הוא בחכמה".

וברכת 'אֶשֶׁר בָּחַר בְּנוֹי', כנגד העיון והסברא של חלק הנגלה, אשר בחלק זה ישראל
משתבחים בפי האומות ...

והנה, יש אינם מאמינים בחלק הסוד, ולכן אלו לא ברכו בתורה תחילה, שהיא
ברכה ראשונה אשר היא כנגד חלק הסוד,

ולזה אמר, 'על עזבם את תורתִי', תורת - יו"ד,

כי חלק הסוד, הוא כנגד יו"ד דשם הוי"ה, שהוא סוד חכמה ¹⁸³ .

ובדבריהם הקדושים, הנזכרים לעיל, מצינו ב' טעמים:

א. לביאורו של רבינו יונה, שהביאו הר"ן:

הוא חיסרון באהבת תורה!

שלעולם, למדו תורה, ועסקו בתורה, אך לא היתה בהם "אהבת תורה".

ב. לביאורו של רבינו הרי"ח הטוב זיע"א:

הוא חיסרון, במה שלא הודו בחלק הנסתר שבתורה!

אשר גם הוא, חיסרון באהבת כל חלקי התורה.

ג. זאת תורת העול"ה:

א. ביאור מאמר הכתוב בפרשתן ¹⁸⁴, 'וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה, אֶל רָאשֵׁי הַמָּטוֹת לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר, זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה":

"זה הדיבור",

והיינו, שלימד משה רע"ה, דעת, לדורות עולם, עד כמה גדול הוא כוח הדיבור
של האדם.

ב. ביאור דברי רבותינו ז"ל ^{185 186}, "שלא ברכו בתורה תחילה":

¹⁸³ השווה למאמרו של הגה"ק רבי שמעון לביא זיע"א, (בפיוט הקדוש "בר יוחאי"):

"בר יוחאי, יו"ד חכמה קדומה, השקפת לקב"ד פנימה".

¹⁸⁴ במדבר, ל' - ב'.

¹⁸⁵ נדרים, פא' ע"א.

היינו, שלעולם הם למדו ועסקו בדברי התורה הקדושה, אך לא ברכו.
ושורש הדברים, הוא, שאם הם היו מודעים לגודל מעלת וקדושת הדיבור, הם
היו מברכים על דברי התורה הקדושה,
ובברכתם, הם היו מראים את גודל שמחתם ותשוקתם בדברי התורה הקדושה.
ג. ביאור המעשה ^{187 188}, ברבי יהושע בן חנניה ורבי ישמעאל בן אלישע כהן
גדול, כך הוא:
עומק שאלתו של רבי יהושע בן חנניה ¹⁸⁹, "מי נתן למשפחה יעקב, וישפאל
לבן זים", היתה, מאחר ועם ישראל היו עוסקים בתורה, אם כן "על מה אבדה
הארץ" ¹⁹⁰? וכשאלת הגמרא ¹⁹¹.
ועל כך השיב רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול ¹⁹², "הלוא ה' זו חטאנו לו",
שכן, פירוש המילה "חטא", הוא חיסרון ¹⁹³,
ואותו החיסרון, היה במה שהם לא העריכו את כוח הדיבור,
ואם כן, הגם שהם עסקו בדברי התורה הקדושה, נחשב הדבר ¹⁹⁴, ש-"ולא אבנו
בדרךיו הלוח, ולא שמעו בתורתו".
וכאשר הבחין רבי יהושע בן חנניה, שרבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול, יודע
להעריך את כוח הדיבור, ואשר על כן השיב את תשובתו מגופו של אותו הפסוק,

¹⁸⁶ וכמו שנתבאר לעיל באות ט'.

¹⁸⁷ גיטין, נח' ע"ב.

¹⁸⁸ וכמו שנתבאר לעיל באות ח'.

¹⁸⁹ ישעיה, מב' - כד'.

¹⁹⁰ ירמיה, ט' - יא'.

¹⁹¹ נדרים, פא' ע"א.

¹⁹² ישעיה, מב' - כד'.

¹⁹³ וכפירושו של רש"י הקדוש, לפרשת "ויצא", (בראשית, לא' - לט').

¹⁹⁴ ישעיה, מב' - כד'.

הוא העיד עליו, "מובטחני בו, שמורה הוראה בישראל!",
שכן, הוא זכה לרדת לשורשם של דברים, בעצם הבנתו את גודל מעלת הדיבור.
ד. חורבן בית המקדש הראשון, היה נעוץ בחילול שבת ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ :
ולאור המתבאר, נראה, שאותו "חילול שבת", נגרם על ידי "חילול הפה",
שכן, על ידי שהם לא העריכו את גודל מעלת הדיבור, ולא עסקו בתורה כדבעי,
וממילא, חיללו את פיהם, הם הגיעו לידי חילול השבת בפועל,
וכבר נתבאר לעיל ¹⁹⁷, עד כמה יש ליזהר בדיבורי חול ביום שבת קודש..
ה. הוא אשר קונן ישעיה הנביא ע"ה ¹⁹⁸, "כִּי תִבְּאוּ לְרֵאוֹת פָּנֶי, מִי בִקֵּשׁ זֹאת
מִיָּדְכֶם רִמְסֵי חֲצָרִי":
שכן, כבר נתבאר לעיל ¹⁹⁹, עניין חומרת הדיבור בבית הכנסת,
וכאשר בני ישראל, לא הפנימו והשכילו את גודל מעלת הדיבור, הם רמסו את
קדושת המקדש ובתי הכנסת,
וכאשר אין לך זלזול גדול מכך, נחרב בית קודשינו ותפארתינו.
ומעתה, נמצינו למדים :
חורבן בית קודשינו ותפארתינו, נעוץ בגודל מעלת הדיבור,
וממילא, בניין בית קודשינו ותפארתינו, בגודל מעלת הדיבור.
ועל כן, כאשר נפנים וניישם עניין קדוש ונשגב זה,
אזי, יתקיים בנו, וְתִחְזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבֶךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים". אמן.

¹⁹⁵ אסתר רבה, פרשה א', י'.

¹⁹⁶ וכמו שנתבאר לעיל באות ז'.

¹⁹⁷ באות ו'.

¹⁹⁸ ישעיה, א' - יב'.

¹⁹⁹ באות ה'.

"וְצִתֵּיתִי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וְשֵׁם"

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- הגה"צ רבי חיים וואלקין בן צביה זיע"א
- הגה"צ רבי משה איבגי בן אסתר זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי (צורישדי) גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- אפרים (אפי) ביתן בן קונפיטה ז"ל
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל

~~~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרליה ע"ה
- רבקה סימוני ע"ה (לבית איבגי) בת הרבנית שרה שתחי'
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבוגי) בת גרסיה ע"ה
- אריקה ביננבאוס ע"ה (לבית פינקסוביץ) בת יוסף וברטה שיחי'
- חנה אילוז בת פרחא ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה

לעילוי נשמתם הטהורה

של הקדושים אשר נרצחו על קידוש ה'

בחג "שמחת-תורה" תשפ"ד